

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, старшого викладача

Дрозд Олени Володимирівни

на дисертацію Свиридюк Ольги Володимирівни

«Полікультурне виховання в сучасній шкільній освіті Канади»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

Доцільність дослідження обраної теми зумовлена необхідністю оновлення стратегії виховання, що ґрунтується на відмові від конфронтації ідеологій, легітимації ієрархії культур, допомозі дитині в адаптації у полікультурному середовищі: щоб воно стало для неї не екзотикою, а повсякденним життям.

У полікультурному середовищі, де визнається рівноцінність усіх етнічних і соціальних груп, недопустимою є дискримінація людей за релігійними, статевими, майновими, національними чи віковими ознаками. Відтак, полікультурний освітній простір – це консолідуючий чинник у динамічному поступі народів і держав. У контексті зазначеного цілком своєчасним і доречним вважаємо звернення Свиридюк Ольги Володимирівни до вивчення полікультурного виховання в сучасній шкільній освіті Канади.

Актуальність дослідження полікультурного виховання в сучасній шкільній освіті переконливо аргументована такими державними документами як Закон України «Про освіту», Концепція громадянської освіти та виховання в Україні, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. А також нормативно-правовими документами федерального та провінційних урядів, Міністерства освіти Канади, Міністерства у справах полікультурності Канади.

В результаті світових інтеграційних процесів до кінця ХХ століття сформувалися окремі типи регіонів, які утворилися за ознакою міжнародного співробітництва в галузі освіти і ступеню впливу на розвиток освіти інших країн і регіонів. До таких держав належить Канада – перша в світі країна, яка

прийняла офіційний закон про полікультурність, довівши, що контакт із традиціями й цінностями інших народів розширює можливості для всебічного розвитку зростаючої особистості. Полікультурна освіта розвивалася в Канаді як освітня концепція і практика, завдяки якій були озвучені соціальні та політичні інтереси різних етнічних і культурних груп.

З огляду на зазначене, а також через можливість використання канадського досвіду полікультурного виховання у вітчизняній шкільній освіті, актуальність рецензованої дисертації не викликає сумніву.

Дослідження виконане відповідно до комплексної наукової теми «Інноваційний потенціал порівняльно-педагогічних досліджень для розвитку освіти в Україні» (державний реєстраційний номер № 0111U009200). Тему дослідження затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 2 від 30.09.2013 р.) та узгоджено Радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 28.01.2014 р.).

Дисертантка на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження. На основі цілісного порівняльного аналізу виявлено спільне й відмінне в розв'язанні проблеми полікультурного виховання в Канаді та в Україні, задля використання позитивного зарубіжного досвіду та пошуку шляхів модернізації вітчизняної системи освіти.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше науково обґрунтовано організаційно-методичне забезпечення полікультурного виховання в сучасній шкільній освіті Канади; введено основні етапи розвитку полікультурного виховання; виокремлено провідні тенденції полікультурного виховання в Канаді; уточнено змістове наповнення поняття «полікультурне виховання».

Не викликає сумніву практичне значення одержаних результатів дослідження, аргументоване розробкою рекомендацій щодо впровадження канадського досвіду в практику шкільництва України за трьома рівнями:

державним, регіональним та місцевим. Матеріали дисертації рекомендовані для застосування викладачами і студентами педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів під час опанування таких дисциплін: «Теорія і методика виховання», «Методика виховної роботи», «Порівняльна педагогіка».

Заслуговує на увагу широка географія апробації результатів дослідження.

Слід відмітити досить толерантний та обґрунтований підхід дисертантки до аналізу педагогічних надбань інших авторів щодо означеної проблеми, що надає дисертаційному дослідженню виваженості та глибини, засвідчує її глибоку обізнаність з проблемою дослідження, дає можливість виявити різні підходи до розгляду об'єкта дослідження.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками та списком використаних джерел, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки.

У першому розділі – **«Теоретичні засади полікультурного виховання в сучасній шкільній освіті Канади»** – дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз становлення та розвитку полікультурного виховання в сучасній канадській шкільній освіті, з'ясовано чинники його актуалізації в ХХІ столітті та провідні тенденції. Вважаємо цінним для осмислення полікультурної панорами сучасної Канади послідовно поданий дисертанткою історіографічний аналіз заселення держави, процеси колонізації та масової імміграції. Як позитив слід відзначити глибокий аналіз джерельної бази дослідження, зокрема канадських нормативно-правових документів, методичних матеріалів і періодичних видань із педагогіки, які здобувачка вивчала мовою оригіналу.

Особливо цінними у дисертаційній роботі О.В. Свиридюк вважаємо вивчення та узагальнення основних факторів виникнення ідей полікультурності: расизму, імміграції та французького націоналізму, а також виявлені здобувачкою етапи розвитку полікультурного виховання: асиміляція, адаптація, акомодация, співпраця, інтеграція.

У другому розділі – **«Реалізація полікультурного виховання в сучасній шкільній освіті Канади»** – здобувачкою здійснено аналіз нормативно-правової бази полікультурного виховання в сучасній шкільній освіті Канади; розкрито зміст, форми та методи полікультурного виховання в канадських школах; охарактеризовано особливості підготовки вчителів до полікультурного виховання учнів у Канаді.

Вкрай актуальним і корисним в умовах сучасної суспільно-політичної ситуації в Україні нам видається схарактеризований здобувачкою документ провінції Манітоба «Життя після війни: освіта як процес зцілення для біженців і потерпілих від війни дітей», спрямований на забезпечення належного і підтримуючого шкільного середовища для біженців і потерпілих від війни учнів та їхніх родин, яке підживлюватиме їхнє психічне здоров'я і благополуччя, підвищуватиме їхні освітні і життєві успіхи.

У третьому розділі – **«Узагальнення канадського досвіду полікультурного виховання в навчальних закладах України»** – здійснено порівняльний аналіз основних тенденцій полікультурного виховання учнів у середніх навчальних закладах Канади та України, нормативно-правового забезпечення полікультурного виховання в Україні; розроблено рекомендації щодо застосування канадського досвіду полікультурного виховання в освітньому процесі вітчизняних шкіл.

Позитивною стороною рецензованої роботи, на нашу думку, є виділена і розкрита здобувачкою ідея про органічний взаємозв'язок національного та загальнолюдського в педагогіці, що представляє щасливий шанс для духовної невичерпності, плюралізму, толерантності.

Позитивне враження справляє також проаналізована О.В. Свиридюк проблема організації полікультурного виховання. Одним із головних способів такої організації, на думку автора, є належне вивчення тих чи інших навчальних дисциплін. Тому наявність полікультурного компонента в навчальних дисциплінах дозволяє вирішувати подвійне завдання: стимулювати інтерес учнів до нового знання і одночасно пропонувати різні точки зору на навколишній світ.

Автореферат дисертації достатньо повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження, а 15 (14 одноосібних) публікацій автора, із яких 6 висвітлюють основні наукові результати дисертації, 4 – апробаційного характеру, 5 додатково відображають наукові результати дисертації, з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та відповідають встановленим вимогам.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

У цілому високо оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, відзначимо окремі дискусійні положення та зауваження до змісту роботи, а також висловимо окремі побажання:

1. Робота значно виграла б, якби автор більше уваги приділила особистій позиції щодо сутності полікультурного виховання та шляхів його реалізації в шкільній освіті.
2. Можливо, в дослідженні доцільно було б ширше поглянути на проблему полікультурності, представити історико-педагогічну генезу досліджуваного феномену, що дало б змогу використати позитивні здобутки минулого, адже до окремих питань полікультурного виховання зверталися ще стародавні філософи – Сократ, Платон, Аристотель, а засновником полікультурного

виховання вважається Я.А. Коменський, який вважав необхідним підготувати дитину до життя у багатонаціональному суспільстві.

3. У другому розділі відсутні назви таблиць.
4. На наш погляд, у тексті дисертації варто було б конкретизувати, за допомогою яких критеріїв відбувалося емпіричне дослідження стану полікультурного виховання в шкільній освіті України. Адже полікультурна вихованість – це інтегрована якість, яка складається з низки пов'язаних між собою характеристик. Йдеться про те, що автор попередньо не дає пояснення, чому оцінює саме знання національної ідентичності, знання про інші народи та патріотичні почуття учнів.
5. Враховуючи різноманітність розроблених дисертанткою рекомендацій щодо використання досвіду Канади в навчальних закладах України, було б не зайвим приділити більше уваги канадському досвіду створення полікультурного освітнього простору в сучасній українській шкільній освіті.
6. З огляду на практичну значущість дисертаційної роботи в сучасних соціокультурних умовах, зокрема на етапи розвитку полікультурного виховання, висловлюємо побажання щодо публікації практикуму з полікультурного виховання, який стане у нагоді викладачам «Етнопсихології».
7. Робота не позбавлена окремих стилістичних огріхів, зокрема, в узгодженні відмінків; у деяких реченнях зустрічається тавтологія, не дотримано вимог вживання тире і дефісу.

Однак, висловлені зауваження й побажання суттєво не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

Таким чином, дисертація Свиридюк Ольги Володимирівни є самостійним, завершеним дослідженням, яке вносить вагомий внесок у теорію і методику виховання, відповідно має суттєву практичну значущість, відповідає пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і

присвоєння вчених звань», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24. 07. 2013 № 567, а її автор Свиридюк Ольга Володимирівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук,
старший викладач

О. В. Дрозд